

Handlingsplan for smittevern i saueholdet

Smittebeskyttelse
– en måte å tenke på!

Handlingsplan for smittevern i saueholdet

Overordnede mål

- Å redusere forekomst og spredning av smittsomme sykdommer vi har i norsk sauehold
- Å redusere risikoen for å få inn nye sykdommer
- Å redusere risikoen for å spre sykdommer vi eventuelt får inn

Sammendrag

Norsk Sau og Geit (NSG) ønsker å ta smittsomme sykdommer på alvor og har satt ned en arbeidsgruppe som skal komme med forslag til tiltak for å bedre det generelle smittevernet i saueholdet.

Handlingsplanen har hovedfokus på ekstern smittebeskyttelse i sauebesetninger. Det er utarbeidet en *Standard for smittevern i saueholdet* (Vedlegg I).

I tillegg omtales følgende punkter:

- Smittevern i det organiserte avlsarbeidet
- Dokumentasjon av helsestatus i forbindelse med overføring av livdyr
- Generell reduksjon av kontaktnettverket i saueholdet
- Intern smittebeskyttelse i sauebesetninger

Bakgrunn for handlingsplanen

Norge er i en gunstig situasjon i forhold til mange andre land når det gjelder smittsomme sykdommer hos sau. Men det finnes flere alvorlige, smittsomme sykdommer også her i landet, og mange sykdommer utenfor landets grenser som det er viktig å beskytte seg mot.

Mattilsynet har i møte med NSG gitt klart uttrykk for at næringa må ta initiativ til å bedre smittehygien i småfeholdet. Styret i NSG har derfor oppnevnt en arbeidsgruppe som skal jobbe fram et eget forslag til handlingsplan for smittevern i saueholdet.

Mandat

Arbeidsgruppa har fått følgende mandat fra styret i NSG:

«Gruppa skal utarbeide et utkast til handlingsplan for å bedre smittevernet i sauenæringa i forbindelse med utmarksbruk og felles sanking, kåring, avlsarbeid generelt og livdyrsalg. Den skal også komme med forslag til konkrete hygienetiltak i driftsbygninger.»

Arbeidsgruppa

Arbeidsgruppa har bestått av følgende representanter fra NSG og Animalia:

Kristin Bakke Lajord, NSG, leder

Thor Blichfeldt, NSG

Bjørn Høyland, NSG

Ove Holmås, NSG

Jon Sand, NSG

Lisbeth Hektoen, Animalia - Helsetjenesten for sau, sekretær

Jonny Storbråten, NSG, gruppas sekretær i oppstarten av arbeidet

1. Innledning

Helsesituasjonen hos norsk sau er i utgangspunktet god når det gjelder alvorlige, smittsomme sjukdommer. Mattilsynet har til nå håndtert utbrudd av sjukdommer som skrapesjuka og mædi ut fra et ønske om å utrydde dem. Forekomsten av disse alvorlige sjukdommene i Norge er derfor lav. Byllesjuka og paratuberkulose er andre alvorlige sjukdommer med antatt lav, men mer ukjent forekomst.

De siste årene har man imidlertid måttet håndtere nye sjukdommer. Det er siden 2008 brukt mye ressurser på å kartlegge og bekjempe spredning av alvorlig fotråte, og på å overvåke situasjonen når det gjelder virus-sjukdommen blåtunge. Det er sannsynlig at liknende situasjoner vil oppstå igjen.

Smittevern er også viktig med tanke på «hverdagssmitte» som for eksempel koliinfeksjoner, munnskurv og parasitter. Når det gjelder sistnevnte kan ikke minst resistens bli en utfordring også i norsk sauehold da også resistente parasitter kan spres via livdyrsalg. Det er flere eksempler på at potensialet for spredning av smittsomme sjukdommer i sauenæringa er stort. Historisk gjelder det for eksempel mædi og innvollsparasitten *Nematodirus battus* som ble effektivt spredd fra importerte livdyr. Et utstrakt kontaktnettverk i sauenæringa har stor betydning for spredning av både de spesielt alvorlige og de mer «vanlige» smittsomme sjukdommene.

Flere forhold gjør at risikobildet i sauenæringa er i endring. Økt import av levende dyr, kombinert med mindre restriksjoner og kontroll fra det offentlige, betyr økt risiko for nye sjukdommer. Mangelfullt smittevern kan medføre at slike sjukdommer kan spres over store områder før de oppdages. Økt reiseaktivitet og bruk av utenlandsk arbeidskraft i landbruket utgjør også en risiko. Videre skjer det strukturendringer i retning større flokker, noe som innebærer økt smittepress i det enkelte fjøs, og større konsekvenser når smittsomme sjukdommer bryter ut. I arbeidet med å sanere sjukdom i geitepopulasjonen (prosjekt *Friskere geiter*) er mange besetninger nå ferdig sanert for byllesjuka, CAE og paratuberkulose. Fare for re-smitte fra sau til geit er en utfordring. I tillegg kommer signaler fra Mattilsynet om økt ansvar til næringa. Alle disse faktorene gjør det viktig med godt smittevern i småfeholdet.

Det vil aldri være mulig å beskytte seg 100 % mot all sjukdom. Driftsformen i saueholdet, med bruk av fellesbeiter og et avlssystem som gjør det nødvendig med en viss overføring av livdyr mellom besetninger, gjør at man ikke kan få til «vanntette» systemer. Det er også en økonomisk og praktisk grense for hvor omfattende tiltak som er hensiktsmessige å gjennomføre. Likevel er det viktig å redusere risikoen for smitteoverføring så godt som mulig på så mange områder som mulig. Det gjør den totale risikoen for spredning av smittsomme sjukdommer mindre.

Offentlig regelverk angir minimumskrav når det gjelder håndtering av smittsomme sjukdommer og smittebegrensende tiltak i husdyrholdet. Men det er hverdagsatferden til den enkelte aktør i saueholdet som er avgjørende for risikoen for spredning av sjukdom. Dette gjelder først og fremst produsenter, men også veterinærer, klippere, skannere, dyrebilsjåfører og andre som er i kontakt med dyra.

Det å forhindre spredning av sjukdom er næringas eget ansvar, gjennom ansvarlig opptreden i alle ledd. Og det er næringa selv som har den langsiktige gevinsten av dette.

2. Overordnede mål for smittevern i saueholdet

- Å redusere forekomst og spredning av smittsomme sykdommer vi har i norsk sauehold
- Å redusere risikoen for å få inn nye sykdommer
- Å redusere risikoen for å spre sykdommer vi eventuelt får inn

3. Mål og tiltak for å bedre smittevernet i saueholdet

Bedring av smittevernet i saueholdet kan skje på mange områder. Noen tiltak er relativt enkle og raske å gjennomføre, mens andre tiltak er langsiktige og må innarbeides over tid.

Følgende områder er spesielt viktige:

- Ekstern smittebeskyttelse i sauebesetninger
 - å hindre smittespredning mellom besetninger
- Smittevern i det organiserte avlsarbeidet
- Dokumentasjon av helsestatus i forbindelse med overføring av livdyr eller annen livdyrkontakt
- Generell reduksjon av kontaktnettverket i saueholdet
- Intern smittebeskyttelse
 - å hindre smittespredning innen en besetning

3.1. Ekstern smittebeskyttelse i sauebesetninger - å hindre smittespredning mellom besetninger

Mål:

Øke forståelsen for og gjennomføringen av gode smittevernrutiner i saueholdet.

Det er utarbeidet en **Standard for smittevern i saueholdet** (Vedlegg I) som tar for seg følgende områder:

- Overføring av livdyr mellom besetninger
- Persontrafikk og utstyr
- Fellesbeite

Tiltak og gjennomføring:

- *Standard for smittevern i saueholdet* (Vedlegg I) presenteres i informasjonsmateriell som sendes ut til alle kjente saueprodusenter i Norge. NSG står som avsender av materialet. Materialet kan sendes ut med Sau og Geit, men det er i tillegg viktig å få oversikt over produsenter som ikke er medlemmer i NSG og sende ut informasjon også til disse.

Ansvar for gjennomføring: Helsetjenesten for sau (Ht-sau) i samarbeid med NSG

Tidsfrist: 31. mars 2011

- I 2011 presenteres smittevern som tema i alle nummer av Sau og Geit gjennom aktuelle artikler og reportasjer med temaer som smittebeskyttelse i besetningen, tiltak ved sanking og skilling, transport, livdyrhandel o.s.v. Det bør legges vekt på å finne eksempler fra besetninger, beitelag, værringer, kåringsgå m.m. der det er funnet gode løsninger som fungerer i praksis, og lage reportasjer fra disse.

Ansvar for gjennomføring:

NSG / Sau og Geit i samarbeid med Ht-sau.

Tidsfrist: 2011

- Smittevern tas opp som tema på møter i NSGs fylkeslag og lokallag i 2011
- NSG informerer fylkeslag og lokallag om at dette temaet skal på dagsorden
- Det lages materiell som kan benyttes i denne forbindelse (ppt-presentasjon el.l.)

Ansvar for gjennomføring: NSG

Tidsfrist: 2011

- Det gis informasjon til veterinærer, slakterier, klippere, personell som utfører skanning og andre aktuelle aktører om smittebeskyttelse og *Standard for smittevern i saueholdet* gjennom aktuelle tidsskrifter, gjennom organisasjoner m.m.

Ansvar: NSG i samarbeid med Ht-sau

Tidsfrist: 2011

3.2. Smittevern i avlsarbeidet

Mål:

Det organiserte avlsarbeidet i regi av NSG skal ha en høy standard og være en spydspiss når det gjelder helse og smittevern i saueholdet.

Smitteverntiltak i det organiserte avlsarbeidet i NSG, inkludert kåring, er ikke med i anbefalingene i Vedlegg I, utover det som er skrevet om livdyroverføring generelt. Det organiserte avlssystemet i NSG jobber imidlertid kontinuerlig for å bedre smittevernet. Det er svært viktig både fordi avlsbesetningene står for en stor andel av livdyromsetningen på sau og fordi det er viktig at disse setter en standard for hele saueholdet.

NSGs avlsråd for sau har siden 2006 innført følgende tiltak for å bedre smittebeskyttelsen i avlsarbeidet:

- Innskjærping av forbudet i Bekjempelsesforskriften og Regelverket for væreringer om at en værering/avdeling ikke har anledning til å ta inn livdyr utenfra av noen rase.
- Ingen utveksling av avlsmateriale mellom væreringer/avdelinger.
- Et væreholdslag skal få værer fra kun en værering/avdeling. Det kan ikke gå værer fra væreholdslaget tilbake til væreringen/avdelingen.
- Tillatelse til å danne mindre avlsenheter (væreringer/avdelinger). Tidligere var kravet minst 12 prøveværer (600 søyer), nå er kravet minst 5 prøveværer.
- Mulighet for å avkomsgranske prøveværer i en enkelt flokk. Tidligere var det krav om at prøveværen måtte ha avkom i minst 3 flokker.
- Begrensning i størrelse på en værering/avdeling (smittegruppe) til maks 2000 søyer (sum søyer av alle raser hos medlemmene i væreringen/avdeling). Dette skal være gjennomført innen 2012. Maks fem ringer har høsten 2010 ikke tilpasset seg dette vedtaket.
- Hvis et væreringsmedlem har både sau og geit, må geiteflokken være dokumentert fri for lentivirus (CAE), byllesjue og paratuberkulose.

Spesielt om kåringsjå:

Kåringsjå krever dispensasjon fra Mattilsynet. Mattilsynet stiller vilkår for gjennomføringen. Bestemmelser om tiltak for å hindre spredning av smittsomme sykdommer finnes også i NSGs *Reglar for kåring av*

vêrlam. Det er viktig at lokale arrangører nøye følger opp de vilkårene som stilles av Mattilsynet og NSGs eget regelverk.

Tiltak og gjennomføring:

Det planlegges ikke nye tiltak i avlsarbeidet, men NSGs avlsråd vil legge mye arbeid i å skape forståelse for vedtak som er gjort og sikre at vedtakene blir fulgt opp.

Ansvar: NSG

Tidsfrist: Kontinuerlig

3.3. Bedre dokumentasjon av helsestatus i forbindelse med overføring av livdyr mellom besetninger

Mål:

Utrede mulighetene for etablering av et system for dokumentasjon av status for utvalgte smittsomme sykdommer i sauebesetninger.

Dokumentasjon av status for alvorlige smittsomme sykdommer er spesielt viktig for besetninger som selger mange livdyr. Hvordan næringa selv skal arbeide med dette framover må ses i lys av ny forskrift om bekjempelse av dyresykdommer (bekjempelsesforskriften) som forventes å tre i kraft i løpet av 2011.

Offentlig regelverk gir noen grunnleggende rammebetingelser for dokumentasjon av helsestatus i forbindelse med overføring av livdyr, men sauene næringa må også selv være aktiv for å utrede og få på plass et hensiktsmessig system.

Tiltak og gjennomføring:

Opprette en arbeidsgruppe som utreder mulighetene for et dokumentasjonssystem, inkludert oppbygging, omfang, hvilke tilstander som bør inngå, prøvetakingsregimer og kostnader.

Ansvar: NSG i samarbeid med Ht-sau

Tidsfrist: Arbeidsgruppen oppnevnes i løpet av 2011, når rammene som følger av ny bekjempelsesforskrift er klare.

3.4. Reduksjon av kontaktnettverket i sauenæringa

Mål:

Kontaktnettverket i sauenæringa skal på sikt reduseres gjennom bedre koordinering av livdyrkontakter.

De fleste norske sauebesetninger har mange kontaktpunkter med andre sauebesetninger gjennom beitesamarbeid, innkjøp av livdyr og avlsarbeid. Dette kommer tydelig fram som en utfordring hver gang det påvises alvorlige smittsomme sykdommer som skal kartlegges og bekjempes.

Det er derfor viktig at man jobber mot et langsiktig mål om å redusere kontaktnettverket i sauenæringa vesentlig. Det innebærer at man ved alle endringer i avls-samarbeid, beitefellesskap og annen livdyrkontakt søker å unngå å etablere nye kontakter mellom besetninger. Det krever en sterkere koordinering mellom samarbeid/kontakt på ulike områder. Som eksempel kan nevnes at værringer organiseres slik at det ved inndeling i avdelinger tas hensyn til annen kontakt mellom besetningene, eks. beitekontakt. Eller at man fortrinnsvis kjøper livdyr fra besetninger som man allerede har kontakt med f.eks. gjennom fellesbeite.

Tiltak og gjennomføring:

Informasjon og holdningsskapende arbeid, synliggjøring av problemstillinger og løsninger.

Ansvar: NSG

Tidsfrist: Kontinuerlig

3.5 Intern smittebeskyttelse i sauebesetninger

Mål:

Bedre den interne smittebeskyttelsen i sauebesetninger og dermed også redusere forekomsten av smittsomme sykdommer

Å redusere smittespredning internt i en besetning er viktig for helse og produksjon i den enkelte besetning, men også for fellesskapet fordi et lavt smittenivå i én besetning reduserer risikoen for at smitte overføres til andre besetninger gjennom livdyrkontakt, persontrafikk o.a.

Tiltak og gjennomføring:

Opprette en arbeidsgruppe som utarbeider anbefalinger og en informasjonskampanje om intern smittebeskyttelse tilsvarende det som lages for ekstern smittebeskyttelse (se 3.1.).

Ansvar: Ht-sau i samarbeid med NSG

Tidsfrist: 31.03.2012

Vedlegg I: Standard for smittevern i saueholdet:

Denne standarden omfatter tiltak for å unngå spredning av smitte mellom besetninger (ekstern smittebeskyttelse).

Anbefalingene omfatter livdyroverføring mellom besetninger, personer og utstyr samt beitefellesskap. Tiltak i det organiserte avlsarbeidet inkludert kåring, er ikke spesielt omtalt her, men besetninger som deltar i dette bør ha en standard som minimum er på nivå med disse anbefalingene.

Bestemmelse i lover og forskrifter skal alltid følges.

Standarden bygger i stor grad på forslag i Helseplan sau (2008).

Standarden er vedtatt av styret i NSG 09.12.10.

1. Livdyr

Import

- Ikke importer livdyr!
- Ved ønske om nytt genetisk materiale fra andre land er det sikrere å ta inn sæd eller embryo.

Anbefalinger til leverandør av livdyr

- Flokker som selger livdyr bør ha minst mulig kontaktnettverk. Nyrekruttering av genetisk materiale inn i flokken bør fortrinnsvis skje i form av sæd og evt. embryo, og ikke i form av livdyr.
- Det vil også være i selgerbesetningens egen interesse å unngå innkjøp av livdyr og å dokumentere helsestatus på besetningen. På den måten unngår man å få ansvaret for spredning av sjukdom.
- Følg smittevernstandarden!
- Benytt «Egenerklæring helse» (Vedlegg II). Ett eksemplar beholdes av selger, ett eksemplar følger dyret.

Anbefalinger til kjøper

- Unngå livdyrkjøp i den grad det er mulig. Sæd og evt. embryo er sikrere enn levende dyr.
- Når livdyrkjøp likevel anses som nødvendig, kan risikoen reduseres ved å følge disse anbefalingene:
 - Kjøp dyr fra færrest mulig besetninger
 - Ikke kjøp dyr fra besetninger som har importert livdyr
 - Kjøp mest mulig kortreiste dyr – helst innen eget beitelag
 - Diskuter helsestatus i selgerbesetningen bl.a. med tanke på forhold som avmagring, hoste, kasting, halthet, smittsom øyebetennelse, byller og resistente parasitter.
 - Spør om smittekontakter gjennom værringer, livdyrkjøp og beiter, og vurder risikoen.
 - Krev «Egenerklæring helse» (Vedlegg II) ved alt kjøp av livdyr. Denne inneholder opplysninger om flokken og det aktuelle individet.

Etter innkjøp:

- Innkjøpte dyr oppstalles uten direkte kontakt med besetningens egne dyr i 3-4 uker.
- Det bør foretas en grundig undersøkelse av dyra i begynnelsen og slutten av isolasjonen. Bl.a. bør klauvene og klauvspalten undersøkes nøye.
- Parasittbehandling av innkjøpte dyr vurderes.

Kontakt med andre dyrearter, herunder eksotiske drøvtyggere

- Sau og geit kan smitte hverandre med blant annet CAE, paratuberkulose, byllesjuke og resistente parasitter. Råmelk fra smitta geiter vil kunne inneholde CAE-virus og paratuberkulosebakterier og medføre smitte av lam. Før geiteråmelka er friskmeldt ut fra anbefalinger fra *Friskere geiter* - prosjektet, bør ikke råmelk fra geit gis til lam.
- All kontakt mellom sau og eksotiske drøvtyggere (lama, alpakka o.l.) frarådes.
- Besetninger som har sau bør ikke holde lama og alpakka eller andre eksotiske drøvtyggere.

2. Personer og utstyr:

- Alle besetninger må ha fungerende rutiner for å forebygge at besetningens egne folk og besøkende tar med seg smitte inn i flokken. Det samme gjelder utstyr som benyttes i flere besetninger.

Overtrekkstøy og fottøy

- **Alle besøkende skal benytte**
 - besetningens eget overtrekkstøy og fottøy
 - engangs overtrekkstøy og støvelovertrekk eller
 - nyvasket overtrekkstøy og fottøy

Besøkende vil utgjøre ulik risiko avhengig av hvilken kontakt de har hatt med husdyr i andre besetninger. Det kan gjøres unntak for besøkende som ikke har vært og ikke skal i kontakt med annet husdyrhold (eks. barnehager o.l.).

- **Det skal være muligheter for besøkende til å skifte klær og fottøy på et egnet sted på gården**
 - På stedet der det skiftes skal det være tørt, rent og ryddig.
 - Besøkende skal ikke måtte passere områder der det går/ oppholder seg/ passerer dyr for å komme til stedet der det skiftes.
- **Det skal være mulighet for rengjøring av hender, utstyr o.l. i forbindelse med stedet der det skiftes,** d.v.s. at det må være tilgang på såpe og kaldt og varmt vann.
- **Anbefalinger for spesielle grupper**

I tillegg til bruk av overtrekkstøy og rent fottøy

 - **Klipper:** Dersom eget fottøy benyttes skal det være vasket og desinfisert. Hver gård bør fortrinnsvis ha sine egne klippetøfler.
 - **Skanner:** Apparatet («boksen») må være desinfisert og det skal brukes hanske rundt sonden. Selve apparatet bør stå på sekk eller lignende som kastes etter bruk, evt. på et bord som kan desinfiseres før og etter bruk.
 - **Veterinær:** Koffert o.l. skal ikke tas med inn i husdyrrommet og utstyr som brukes i direkte kontakt med dyr skal desinfiseres mellom besetninger.

- Andre saueprodusenter:

Bør følge de samme rutinene som andre besøkende.

Utstyr som benyttes i flere sauebesetninger

- Skal gjennomgå grundig vask og desinfeksjon.

Persontrafikk til og fra utlandet

Personer som har vært på studietur eller på ferie og hatt kontakt med dyr kan føre med seg smitte til norske husdyr. Det samme gjelder avløsere og annen innleid arbeidskraft som kommer fra utlandet. Følgende forholdsregler gjelder:

- 48 timer: Dersom man har vært i kontakt med utenlandsk dyrehold skal man vente minst 48 timer fra man sist var i kontakt med utenlandsk dyrehold til man er i kontakt med norsk dyrehold, inkludert husdyr på beite.
- 72 timer: Kommer man fra områder med munn- og klauvsjue skal det gå minst 72 timer før man er i kontakt med norske dyrehold. Grunnen til dette er at munn- og klauvsjuevirus kan overleve i luftveiene til folk i inntil tre døgn.

Utstyr m.m. som har vært brukt i utlandet

- Klær, støvler og annet utstyr som er brukt i utenlandsk dyrehold skal ikke brukes i norske dyrehold.
- Brukt landbruksutstyr som kjøpes fra andre land skal gjennomgå grundig vask og desinfeksjon i avsenderlandet. Vær nøye med å følge gjeldende regelverk. Vask og desinfiser gjerne selv i tillegg til det som er gjort av avsender.
- Hester og andre hobbydyr skal underlegges tilsvarende rutiner som personer.

Slaktebil

- Dyr må plasseres slik at dyrebilsjåføren ikke må inn i fjøset. Dersom han må inn i fjøset, skal han følge rutinene for besøkende når det gjelder klær og fottøy.
- Ved nye bygg må lasterampe planlegges. Denne må plasseres slik at slaktebilen ikke må passere områder som brukes av husdyr.
- Ved oppsamling av dyr fra flere besetninger i forbindelse med henting av slaktedyr benyttes områder eller hus som ellers ikke brukes til oppstalling av drøvtyggere.

3. Fellesbeite

Transport fra gård til fellesbeite

- Hver flokk bør transporteres og slippes for seg

Transport fra sanking hjem til gård

- Om mulig kun en besetning per transport.

Sanking/skilling

- Tiden fra sanking til skilling bør være kortest mulig
- Lav dyretetthet gir mindre smittepress
- Godt drenerende underlag, og helst tette skillevegger mellom sankekkeveer
- I store drifter bør det om mulig legges inn en karensdag mellom hver sankedag.

Saltslikkestein

- Plasseres på steingrunn eller annen fast grunn hvor det ikke vokser gress. Dette er særlig viktig ved fast plassering av steinene.
- Om det er mulig å gjennomføre, vil skifte av plassering fra år til år eller i løpet av sesongen redusere smitterisikoen.
- Det bør være tilstrekkelig antall slikkesteiner for å unngå stor dyretetthet. Og steinene bør plasseres slik at dyr ikke trekker til/fra andre beiteområder.
- Håndsalting kan vurderes som alternativ da det ikke fører til dyreansamlinger på samme måte.

Unngå å opprette nye smittekontakter

- Ved endringer i bruk av beiteområder må faren for smittespredning tas med i vurderingen. Man bør unngå å etablere kontakt med besetninger man ikke allerede har kontakt med på andre måter.

Egenerklæring helse – SAU

Generell egenerklæring som anbefales ved all overføring av livdyr i Norge

Opplysninger om besetningen:

• Er besetningen pålagt restriksjoner av Mattilsynet?	Ja: ☐	Nei: ☐
• Er besetningen i skrapesjukeklasse 5*?	Ja: ☐	Nei: ☐
• Er flokken testet fri for mædi (angi årtall for siste undersøkelse: _____)?	Ja: ☐	Nei: ☐
• Er det mistanke om byllesjuka i flokken?	Ja: ☐	Nei: ☐
• Er det mistanke om fotråte i flokken?	Ja: ☐	Nei: ☐
• Brukes fotbad i flokken** (bortsett fra ved innkjøp av livdyr)?	Ja: ☐	Nei: ☐
• Er det geiter i besetningen?	Ja: ☐	Nei: ☐
– Hvis Ja , er de dokumentert fri for CAE, byllesjuka og paratuberkulose?	Ja: ☐	Nei: ☐
• Er det tatt inn sau eller andre drøvtyggere fra utlandet siste 18 mnd?	Ja: ☐	Nei: ☐
• Er det tatt inn dyr fra andre besetninger som har kjøpt inn drøvtyggere fra utlandet siste 18 mnd?	Ja: ☐	Nei: ☐
• Føres helsekort som kan fremvises om ønskelig?	Ja: ☐	Nei: ☐

Individopplysninger:

• Individnummer: (øremerke) _____		
• Har dyret/dyrene vist tegn til sjukdom siste 2 uker?
(for eksempel byller, diaré, hoste, rennende øyne, halthet, munnskurv)
– Hvis Ja , angi hvilke tegn: _____	Ja: ☐	Nei: ☐
• Viser undersøkelse av klauver og klauvspalte normale funn?	Ja: ☐	Nei: ☐
• Hadde dyret/dyrene innrullet øyelokk som nyfødt?	Ja: ☐	Nei: ☐
• For værere: viser grundig undersøkelse av penis og testikler normale funn***	Ja: ☐	Nei: ☐
• Har væren/værene hatt feber/symptomer på sjodogg siste 2 mnd?	Ja: ☐	Nei: ☐

Andre merknader: _____

Etter min vurdering viser verken besetningen eller dyret/dyrene som skal overføres tegn til smittsomme sjukdommer som kan overføres til kjøpers besetning.

Evt. kommentar: _____

Dato: ____/____/20____ Sted _____

Selgers/leverandørs underskrift

* Skrapesjuka klasse 5 forutsetter at det ikke har vært påvist klassisk skrapesjuka i flokken de siste 8,5 år og at meldeplikten til Mattilsynet angående skrapesjuka er overholdt. Meldeplikten gjelder sau over 18 mnd som er selvdøde eller avlives (unntatt slakting) og sau som, uansett alder, viser symptomer som kan gi mistanke om skrapesjuka.

**Fotbad anbefales kun ved innkjøp av livdyr, ikke rutinemessig i antatt friske flokker da det kan skjule symptomer på fotråte uten at smitten fjernes.

***Dvs. at testiklene er av normal størrelse og omtrent jevnstore, glir lett i pungen og er uten faste knuter. Penis glir lett i forhuden, uten tegn til betennelse.

